

Слято, полуслято и разделно писане

СЛОЖНИ ИМЕНА С ПЪРВА ЧАСТ ЧИСЛИТЕЛНО ИМЕ

Как е правилно да напишем:

две годишен? Двегодишен

2-годишен? 2 годишен

двадесет годишен? Двадесетгодишен

двадесети пет годишен? Двадесетипет годишен

ПРАВОПИСНО ПРАВИЛО:

1. Слято се пишат думи, чиято първа част са числителните:

- за числата от едно до двадесет:

един, -а, -о; две, три...девет;

десет, единайсет...деветнайсет;

- за кръгли числа от дваисет до хиляда:

двайсет, трийсет...деветдесет;

сто, двеста, триста...хиляда

НАПРИМЕР: *едноминутно, двучасов, петстепенен, стоминутен, петстотинстранична.*

2. Разделно се пишат думи, чиято първа част е друго числително – съставено от повече думи:

двайсет и две годишен, четиридесет и пет килограма, четиристотин петдесет и три километра.

3. Ако искаш да пишеш първата част с цифри, пиши полуслято:

3-измерно, 2- корпусен, 35- килограма.

СЛОЖНИ НАРЕЧИЯ

Как е правилно да напишем:

от долу ? отдолу

от там ? оттам

по отделно ? поотделно

НАЧИН НА ПРОВЕРКА

Ако съчетанието в контекста:

- има едно общо значение и едно ударение, пиши слято:
 - *Къде се намира бул. „Хр. Ботев“?*
 - *Завийте надясно и ще го видите.* (надясно означава посоката в действието)
- няма общо значение, пиши разделно:
 - *На кое от платната е спрял моторът?*
 - *На дясното.*
 - *Колко километра е от София до Петрохан?*
 - *От тук до там е пет километра.*

ВНИМАНИЕ!!!

1. Запомни правилния правопис (Редки са случаите, при които се пишат разделно):

- бездруго, вдясно, вляво, догоре, докога, докъде, донякъде, доскоро, досега, дотук, завинаги, засега, извън, извъгрене, набързо, наведнъж, нависоко, навред, навън, нагоре, надолу, надълго, накратко, наляво, наскоро, натясно, наясно, отгоре, откъде, отпърво, отскоро, оттам, оттогава, понякога, поотделно; вследствие, всъщност, догодина, докрай, завчас, навреме, наглед, на здраве, на истина, накуп, на лице, наполовина, например, напред, насила, насреца, настрана, насън, начело, отстрана, поначало, предвид, присърце.

2. Запомни правописа на следните съчетания:

- *вкъщи, но у дома;*
- *наум, но на глас.*

3. Следните изрази се пишат разделно:

- *от време на време, от край до край, от горе до долу, от къде на къде.*

СЛОЖНИ ПРИЛАГАТЕЛНИ ИМЕНА

Как е правилно да напишем:

светло син? светло-син? светлосин?

синьо зелен? синьо-зелен? синьозелен?

слабо оцветен? слабо-оцветен? слабоооцветен?

НАЧИН НА ПРОВЕРКА: Размести двете части:

1. Ако разместването е възможно и смисълът не се променя – пиши отделно:

Холът е слабо осветен. и Холът е осветен слабо.

2. Ако разместването не е възможно или е възможно, но смисълът се променя, пиши:

- **полуслято** (с малко тире), ако между двете части можеш да поставиш **И**:

българо-руски = български и руски

черно-бял = черен и бял

физико-химичен = физичен и химичен

- **слято**, ако между двете части не можеш да поставиш **И**:

светлосин ≠ светъл и син

националноосвободителен ≠ национален и освободителен

литературноисторически ≠ литературен и исторически

ВНИМАНИЕ!!! Правописът на много чужди сложни думи се колебае между

отделното, слятото и полуслятото писане.

Когато се затрудняваш, най-добре е да направиш справка в правописен речник!

СЛОЖНИ СЪЩЕСТВИТЕЛНИ ИМЕНА

Как е правилно да напишем:

къща музей? къща-музей? къщамузей?

вагон ресторант? вагон-ресторант? вагонресторант?

бизнес център? бизнес -център? бизнесцентър?

НАЧИН НА ПРОВЕРКА: Членувай израза, за който се съмняваш. Ако членът е:

- след първата част – пиши отделно:

къщата музей;

писателят хуманист;

мачът ревани

- след втората част – пиши полуслято (с малко тире), ако втората част пояснява първата:

вагон-ресторантът

кандидат-студентът

ВНИМАНИЕ!!!

1. Пиши слято прилагателни като:

вагонресторантски кандидатстудентски заместникдиректорски

2. Пиши слято изрази, в които първата част пояснява втората:

бизнесцентър фитнесклуб видеофилм

(център за бизнес) (клуб за фитнес) (филм за видео)

СЛЯТО И РАЗДЕЛНО ПИСАНЕ НА НЕ

Как е правилно да напишем:

не може ? неможе, не погален ? непогален, не можещ ? неможещ.

не верен ? неверен, не виждайки ? невиждайки

НАЧИН НА ПРОВЕРКА: Пиши *не-* слято:

При думи, които могат да се членуват в текста:

Това решение е невярно. Проверка: *Това е невярното решение.*

Той е невярващ. Проверка: *Той е невярващият.*

При думи от типа на :

ненапразно, неведнъж, невинаги, невярно.

Пиши *не-* отделно при глаголите и деепричастията:

не мога, не искам, не трябва;

не можейки, не искайки, не пеейки.

ВНИМАНИЕ!!!

1. *Не-* се пише винаги слято при думи, които не се употребяват без *не-*:

неведение (няма дума *ведение*), *немотия* (няма дума *мотия*), *невредим, неизбежен, недей, нехая* и др.

2. *Не-* се пише слято в съчетание с представка *до-* при глаголи от типа:

недвиждам, недоглеждам, недочувам, недояждам, недописвам

Провери какво научи:

1. Коя от сложните думи е написана правилно?

- а) заместник-директор
- б) тенис-корт
- в) ски-писта
- г) хлебо-пекарна

2. В кой редима нарушено правописно правило?

- а) бизнес контакти
- б) писател-символист
- в) очи-череша
- г) храм паметник

3. Коя от сложните думи е написана правилно?

- а) ски-турнир
- б) ретропарти
- в) тон-режисьор
- г) касиер-домакин

4. Коя от сложните думи НЕ е написана правилно:

- а) юрисконсулт
- б) заместник министър-председател
- в) лапнишаран
- г) таскебап

5. Коя от сложните думи е написана правилно?

- а) само хвалство
- б) лъже-свидетелство
- в) тон-оператор
- г) донжуан

6. Коя от думите е написана НЕПРАВИЛНО?

- а) елин-пелиновски
- б) немили-недраги
- в) жълто-черно
- г) цял-целеничък

7. В кое от посочените словосъчетания НЕ е допусната правописна грешка?

- а) десет дневна екскурзия
- б) дваисет-дневна почивка
- в) 15 дневна програма
- г) тридесетдневна отпуска

8. В коя от сложните думи е нарушено правилото за полуслято писане?

- а) научнопопулярен
- б) научноизследователски
- в) научнотехнически
- г) научно-художествен

9. Посочете вярно изписания ред.

- а) Алекоконстантиновите фейлетони
- б) Димитър-Димова творба
- в) Димитър-Талевски роман
- г) Николавапцарови стихове

10. Посочете НЕВЯРНО изписания ред.

- а) културнопросветен
- б) вътрешнополитически
- в) историко-революционен
- г) вечнозелен